

Motion till riksdagen 2020/21:3525

av **Maria Malmer Stenergard m.fl. (M)**

Reformera arbetskraftsinvandringen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra utannonseringskravet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förändrade regler för uppehållstillstånd för högkvalificerad arbetskraft och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa talangvisum och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över expertskatten och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en myndighetsgemensam kontaktpunkt för högkvalificerad arbetskraft och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en 30-dagarsgaranti för handläggning av arbetstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ny ordning för prövning av arbetstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja försörjningskravet vid anhöriginvandring och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett försörjningskrav för anhöriga vid anhöriginvandring och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa möjligheten till spårbyte och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett stopp av arbetskraftsinvandringen för personliga assistenter bör regleras ytterligare och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera handel med arbetstillstånd och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ny brottsrubricering vid missbruk av systemet med arbetskraftsinvandring samt skärpta straff och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Migrationsverkets användning av biometriska data och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sveriges framgångar och vår gemensamma välfärd bygger på arbete. Integrationskrisen är ett faktum och arbetslösheten är särskilt hög bland invandrare och personer med kortare utbildning. Samtidigt vittnar svenska företag och entreprenörer om brist på rätt kompetens. Att människor kan komma hit och bidra med sin kunskap och drivkraft kommer även fortsättningsvis vara nödvändigt för svensk tillväxt. År 2018 beräknades att arbetskraftsinvandringen bidragit till svensk BNP med 34 miljarder kr och samtidigt medfört 12 miljarder i skatteintäkter. Samtidigt måste en rad åtgärder vidtas för att fler människor snabbare ska komma i arbete.

Den stora reform kring arbetskraftsinvandring som genomfördes 2008 var viktig. Den bärande principen bakom reformen var att företagen ska avgöra sina kompetensbehov, inte myndigheter eller fackföreningar.

Men viktiga reformer måste vårdas och anpassas i takt med att samhället och arbetsmarknaden utvecklas. Det nuvarande systemet för arbetskraftsinvandring har flera brister och flera studier visar att regelverket missbrukas. Det kan till exempel handla om bedrägerier och bidragsbrott, arbetskraft som utnyttjas och handel med arbetstillstånd. Det förekommer dessutom att arbetskraftsinvandrare som byter spår till asyl använder ett skenerbjudande som grund för sitt arbetstillstånd, vilket möjliggör för personen att resa till Sverige. Det är därför viktigt att myndigheterna har tillräckliga verktyg för att utreda och stoppa fusk.

Samtidigt fortsätter kompetensutvisningarna och många företag vittnar om att det är svårt och krångligt att ordna med arbetstillstånd för högkvalificerad arbetskraft. Därför behövs en rad reformer för att göra det enklare och mer attraktivt för högkvalificerad arbetskraft att komma hit.

Stoppa kompetensutvisningarna (ej kläm)

Utländska arbetstagare har under de senaste åren tvingats lämna Sverige på grund av så kallade kompetensutvisningar, dvs. ofta rent bagatellartade fel som ligger långt tillbaka i tiden. Det är en orimlig ordning som försämrat Sveriges konkurrenskraft. Tyvärr pekar mycket på att skadorna av kompetensutvisningarna är större än vad som tidigare rapporterats. Bilden av Sverige som ett land med ett omodernt och överdrivet byråkratiskt regelverk kommer att ta tid att reparera. Trots vägledande domar från Migrationsöverdomstolen i december 2017 – de så kallade Luciadomarna – som innebär att myndigheterna har att göra en proportionalitetsbedömning och i större utsträckning beakta rättelse av mindre fel förekommer fortsatt kompetensutvisningar. Det beror på att det i lagtext står att felen måste ha rättats till utan att Migrationsverket påpekat bristen.

Lagstiftningen bör därför kompletteras med en regel om att helhetsbedömningar ska göras vid omprövning av arbetstillstånd. Mindre fel från seriösa arbetsgivare ska inte

leda till att arbetstagaren utvisas ur landet, oavsett om felet har påpekats av Migrationsverket eller inte.

Riksdagen har gjort flera tillkännagivanden med inriktningen att kompetensutvisningarna ska få sitt slut. Detta har dock inte i tillräcklig utsträckning hörsammats av regeringen.

I april 2020 beslutade riksdagen att tillkänna för regeringen att den bör ändra direktiven till utredningen om arbetskraftsinvandringen¹ så att utredningen får i uppdrag att lämna förslag så att så kallade kompetensutvisningar ska upphöra. Regeringen har hörsammat riksdagens tillkännagivande och beslutade om tilläggsdirektiv den 29 juni 2020.² Moderaterna förväntar sig att den fortsatta beredningen kommer hanteras skyndsamt.

Ändra utannonseringskravet

För varje nyrekrytering av tredjelandsmedborgare krävs i Sverige idag att tjänsten har utannonserats via Eures, The European Job Mobility Portal, för att arbetstillstånd ska kunna beviljas. Detta har sin grund i att EU-medborgare ska ha företräde till arbeten på EU:s arbetsmarknad framför tredjelandsmedborgare. Det finns dock inget krav i EU-rätten om att tredjelandsmedborgare ska ha hittat jobbet via en annons i Eures. Migrationsöverdomstolen har konstaterat att det inte finns ett krav att publicering sker i Arbetsförmedlingens platsbank, och Europeiska kommissionen har uttalat att en tjänst som Linked in kan uppfylla den så kallade företrädesrätten. Tredjelandsmedborgare kan trots det komma att utvisas på grund av att den aktuella tjänsten inte utlysts i Eures genom Arbetsförmedlingens platsbank utan via andra motsvarande kanaler såsom Linked in. Det bör i stället i lag införas ett krav för arbetstillstånd i Sverige att utannonseringen ska vara synlig för EU-medborgare. En plattform som Linked in ska, i enlighet med kommissionens uttalande, anses uppfylla företrädesrätten.

Det är därtill en för långtgående konsekvens att utvisa en person enbart på grund av felaktig annonsering. Det bör tas fram proportionerliga följdverkningar för arbetsgivare som inte följer regelverket. Det kan exempelvis handla om böter.

Attrahera högkvalificerade arbetskraftsinvandrare

I dag gäller samma lagstiftning för högkvalificerade arbetskraftsinvandrare som för alla andra arbetskraftsinvandrare i Sverige. Ett första tillfälligt uppehållstillstånd beviljas som längst under två år och ett andra tillfälligt uppehållstillstånd beviljas därefter för ytterligare som längst två år. Efter fyra år kan permanent uppehållstillstånd beviljas. Det första tillfälliga uppehållstillståndet gäller bara hos den arbetsgivare och för det yrke som anges i det första beslutet om arbetstillstånd. Det andra tillfälliga uppehållstillståndet gäller för det yrke som framgår av det första beslutet om arbetstillstånd. Det är dock möjligt att byta arbetsgivare under tillståndstiden för det andra uppehållstillståndet.

Sverige bör vidta åtgärder för att locka mer högkvalificerad arbetskraft. Det bör åstadkommas bland annat genom att högkvalificerade arbetskraftsinvandrare inte ska

¹ Åtgärder för att attrahera internationell kompetens och motverka utnyttjande av arbetskraftsinvandrare, dir. 2020:8.

² Tilläggsdirektiv till Utredningen om åtgärder för att attrahera internationell kompetens och motverka utnyttjande av arbetskraftsinvandrare (Ju 2020:05), dir. 2020:69.

behöva en process med två tillfälliga uppehållstillstånd. Ett tillfälligt uppehållstillstånd ska räcka. Högkvalificerade arbetskraftsinvandrare ska dessutom kunna beviljas permanenta uppehållstillstånd i tidigare läge än vad som är fallet idag. Det kan till exempel röra sig om efter tre år i stället för efter fyra år. Högkvalificerade arbetskraftsinvandrare ska också kunna byta arbetsgivare i tidigare skede än idag.

För att anses som högkvalificerad arbetskraftsinvandrare i detta avseende bör som huvudregel ställas krav på universitets-/högskoleexamen samt på en lön på en viss nivå. Vid en ytterligare högre lönenivå, behöver kravet på universitets-/högskoleexamen inte vara uppfyllt. Det handlar då om en särskilt eftertraktad kompetens.

Inför talangvisum

I dag är det inte möjligt att få visum för att söka arbete i Sverige. Av naturliga skäl är det svårt att ordna ett jobberbjudande från ett annat land. När det gäller högkvalificerad arbetskraft ligger det i Sveriges intresse att underlätta inresan i Sverige. Särskilda visum, talangvisum, för högkvalificerad arbetskraft som vill etablera sig i Sverige bör därför införas. Samtidigt är det viktigt att det finns kontrollfunktioner som förebygger fusk och missbruk. Det kan till exempel handla om ett visst lönekrav eller vissa branscher för att kunna beviljas ett talangvisum.

Reformera expertskatten

För att kunna attrahera utländska forskare men även andra nyckelpersoner till svenskt arbetsliv har Sverige, i likhet med flera andra länder, infört en särskild skattelättnad för utländska experter, specialister, forskare eller andra nyckelpersoner, den så kallade expertskatten. Kriterierna för skatten varierar stort i olika länder och utvärderingar som gjorts visar att detta också får effekt på antalet rekryteringar av experter, specialister och forskare i landet. Antalet forskare och nyckelpersoner som utnyttjar expertskatten i Danmark är betydligt fler än i Sverige.

För att förbättra möjligheterna att attrahera utländska experter, specialister och forskare till den svenska arbetsmarknaden och till svenska företag bör skattelättnaden för utländska experter, specialister, forskare och andra nyckelpersoner ses över – både avseende den tidsperiod som skattelättnaden kan användas samt avseende den inkomstgräns som reglerar vilka som kan ansöka om skattelättnad. Sveriges konkurrenskraft är beroende av att vi kan attrahera spetskompetens.

One-stop shop för högkvalificerad arbetskraft

En så kallad one-stop shop för högkvalificerad arbetskraft bör införas för att underlätta kontakten med myndigheter. Det handlar om en gemensam kontaktyta gentemot myndigheter såsom Skatteverket, Försäkringskassan och Migrationsverket. En sådan lösning innebär att företag som rekryterar arbetskraftsinvandrare, och även individerna själva, enkelt kan få information om hur man till exempel kan tillhandahållas ett personnummer och ett bankkonto.

30-dagarsgaranti

En viktig förutsättning för att attrahera kompetent arbetskraft är en förutsägbar och snabb tillståndprocess. När systemet var nytt var handläggningstiderna också korta. Sedan dess har de mer tidskrävande förlängningsärendena tillkommit, kontrollen utökats och handläggningstiderna successivt blivit längre. Problemen med långa handläggningstider förvärrades under senhösten 2015 och våren 2016 på grund av flyktingtillströmningen som tog resurser från arbetstillståndshanteringen. Det är av stor vikt med korta handläggningstider i fråga om arbetstillstånd. En 30-dagarsgaranti hos Migrationsverket vid komplett ansökan, det vill säga vid en ansökan som inte kräver kompletteringar, bör införas. 30-dagarsgarantin ska också gälla vid ansökan om förlängning. Kravet på kort handläggningstid för arbetstillstånd bör dessutom skrivas in som ett särskilt uppdrag i regleringsbrevet för Migrationsverket.

Utred ny ansvarsfördelning för prövning av arbetstillstånd

Migrationsverket ansvarar idag för prövningen av arbetstillstånd. Därtill har Migrationsverket till uppgift att pröva ansökningar om asyl, anhöriginvandring samt medborgarskap. Migrationsverket ansvarar också för mottagandet av asylsökande. Den ordning som gäller idag kan få till konsekvens att prövningen av arbetstillstånd nedprioriteras till följd av inflödet till Migrationsverket av ärenden i övriga kategorier. Detta skedde till exempel år 2015. Det stora inflödet av nya ansökningar om asyl år 2015 gjorde att ärenden om arbetstillstånd fick stå tillbaka. Det var till nackdel för arbetskraftsinvandringen i Sverige.

Det framförs också ibland att Migrationsverket, som är en stor myndighet med fokus på frågor som hänger samman med asylmottagandet, idag inte fullt ut har det arbetsmarknadsperspektiv som är av betydelse vid prövningen av arbetstillstånd.

Frågan om en eventuell ny ordning för prövning av arbetstillstånd i Sverige bör utredas. För- och nackdelar med olika alternativ bör nog vägas mot varandra inom ramen för en sådan utredning.

I en eventuell ny ordning bör ingå hantering av arbetstillstånd, men även hantering av vissa andra frågor, såsom tillstånd till gäststudenter och doktorander samt vissa viseringar, däribland turistvisum.

Höjt krav på lönenivå motsvarande en heltidsanställning

Idag gäller ett försörjningskrav vid arbetskraftsinvandring till Sverige. Detta försörjningskrav har i praxis bestämts till ett schablonbelopp om 13 000 kronor i månaden. Det motsvarar en deltidslön i ett yrke med en av de lägsta lönerna i Sverige. Beloppet har bestämts med utgångspunkt att det inte ska understiga den gräns som enligt riksnormen berättigar till försörjningsstöd.

Vi föreslår ett nytt försörjningskrav om 19 000 kronor i månaden. Detta motsvarar lägsta lönen för en anställning på heltid i Sverige idag, förutsatt en lön som är på samma nivå som svenska kollektivavtal eller vad som är brukligt i yrket eller branschen.

Med ett grundkrav på 19 000 kronor i månaden bidrar arbetskraftsinvandringen på ett mer rimligt sätt till välfärden än med ett grundkrav på 13 000 kronor i månaden. Ett höjt grundkrav bidrar också till att minska risken för att regelverket missbrukas.

Det ska även gälla att lön och andra arbetsvillkor minst är på samma nivå som svenska kollektivavtal eller vad som är brukligt i yrket eller branschen. Detta i likhet med vad som gäller idag.

Försörjningskrav för anhöriga till arbetskraftsinvandrare

Dagens regelverk innebär att det inte finns något försörjningskrav för anhöriga till arbetskraftsinvandrare till Sverige. En make, maka, sambo, registrerad partner och ett ogift barn under 21 år får därmed flytta med en arbetskraftsinvandrare till Sverige utan att ha en tryggad försörjning genom egen inkomst eller arbetskraftsinvandrarens inkomst.

Det är rimligt att anhöriga till arbetskraftsinvandrare, make/maka/sambo/partner/barn under 21 år, för att få följa med till Sverige antingen kan försörja sig själva eller att den arbetskraftsinvandrare som de är anhöriga till kan försörja dem. Ett försörjningskrav för anhöriga till arbetskraftsinvandrare ska införas.

Nej till spårbyte

Spårbyte är en möjlighet för asylsökande som jobbar att, vid avslag på sin asylansökan, söka arbetstillstånd när sökanden befinner sig i Sverige. Detta är ett undantag från huvudregeln om att arbetstillstånd ska vara ordnat före inresa till Sverige. Moderaterna vill att möjligheten till spårbyte tas bort. Den innebär en sammanblandning av asylsystemet och systemet med arbetskraftinvandring som strider mot principen att asylprocessen ska ha ett tydligt avslut. Spårbyte bedöms också försvåra myndigheternas verkställighetsarbete.³

Vi är djupt bekymrade över att regeringen i direktiven till utredningen om arbetskraftsinvandring⁴ uppdragit åt utredaren att underlätta möjligheten till spårbyte. Vi menar att det direkt motsatta vore en bättre väg att gå varför möjligheten till spårbyte för asylsökande bör tas bort.

Stopp för arbetskraftsinvandring av personliga assistenter

Brottslighet kopplat till arbetskraftsinvandring har i flera sammanhang lyfts fram. Det handlar bland annat om organiserade upplägg där funktionsnedsatta personer kommer till Sverige för att ansöka om assistanssättning och för att anhöriga ska få arbetstillstånd som assistenter. Detta enligt vad som framgår av den myndighetsgemensamma lägesbilden om organiserad brottslighet från 2019.

I en utredning om assistansbranschen från 2018 gjord på uppdrag av Socialdepartementet varnas för att åtgärder kan behöva vidtas för att stoppa oseriös arbetskraftsinvandring inom specifikt assistansbranschen ("Personlig assistans – Analys av en kvasimarknad och dess brottslighet", S2018/00301/FST).

Från Migrationsverket har därtill angetts att assistansbranschen är särskilt utsatt vad gäller handel med arbetstillstånd och i flera fall misstänker myndigheten att bolagen säljer uppehållstillstånd (P4 den 3 september 2019).

³ Delegationen för migrationsstudier, "De som inte får stanna: att implementera återvändandepolitik" (2020:1), Migrationsverket, "Redovisning av uppdrag 3.6 i Migrationsverkets regleringsbrev – Självmant återvändande".

⁴ Åtgärder för att attrahera internationell kompetens och motverka utnyttjande av arbetskraftsinvandrare, dir. 2020:8.

De vanligaste ursprungsländerna vad gäller arbetskraftsinvandring till Sverige i kategorin ”skötare, vårdare och personliga assistenter” är Irak, Kosovo, Iran, Syrien och Bangladesh. Flera av dessa länder ligger högt även vad gäller asylsökande till Sverige.

Den sammantagna bedömningen är att arbetskraftsinvandringen vad gäller personliga assistenter i alltför stor utsträckning är förenad med missbruk och fusk för att den ska vara motiverad. Det bör därför snarast utredas om ett stopp för arbetskraftsinvandring till Sverige i yrket som personlig assistent bör införas.

Tydlig kriminalisering av handel med arbetstillstånd som sker med falska intyg

Handel med arbetstillstånd med hjälp av falska intyg bedöms vara en inkomstkälla för organiserad brottslighet med konsekvenser för flera myndigheter. Ett beslut i Högsta domstolen har dock gjort klart att gärningsmän som begår denna brottslighet inte kan dömas för någon form av människosmuggling eftersom inresan har skett med tillstånd, även om tillståndet baserats på falska uppgifter.

Lagstiftningen gällande människosmuggling bör ses över i syfte att kriminalisera och därmed motverka handel med arbetstillstånd.

Nytt brott och skärpta straff

Det bör införas ett helt nytt brott: arbetskraftsmissbruk. Därmed tydliggörs allvaret i missbruk av systemet med arbetskraftsinvandring.

Inom ramen för det nya brottet ska straffen för befintliga straffbelagda handlingar skärpas. Vi är även beredda att ytterligare utöka det straffrättsliga området. Vi vill även se hur andra sanktioner såsom näringsförbud eller företagsbot kan användas i ökad utsträckning för att beivra missbruk. I april 2020 beslutade riksdagen att tillkännage för regeringen att den bör ändra direktiven till utredningen om arbetskraftsinvandringen⁵ så att utredningen får i uppdrag att lämna förslag i enlighet med detta. Regeringen har hörsammat riksdagens tillkännagivande och beslutade om tilläggsdirektiv den 29 juni 2020.⁶ Moderaterna förväntar sig att regeringen skyndsamt återkommer till riksdagen med skarpa förslag.

Migrationsverket bör ges möjlighet att använda biometriska data

Brottslighet med falska eller utnyttjade identiteter ökar. För att förhindra tredjelandsmedborgare att erhålla flera identiteter i Sverige bör Migrationsverket och andra relevanta myndigheter ges tillåtelse att uppta, lagra, söka och dela biometriska data på samtliga personer som söker uppehållstillstånd i Sverige, däribland arbetskraftsinvandrare. Det kan till exempel handla om att införa krav på att lämna biometri för att ansökan ska behandlas.

⁵ Åtgärder för att attrahera internationell kompetens och motverka utnyttjande av arbetskraftsinvandrare, dir. 2020:8.

⁶ Tilläggsdirektiv till Utredningen om åtgärder för att attrahera internationell kompetens och motverka utnyttjande av arbetskraftsinvandrare (Ju 2020:05), dir. 2020:69.

Maria Malmer Stenergard (M)

Katarina Brännström (M)

Arin Karapet (M)

Elisabeth Björnsdotter Rahm (M)

Ann-Sofie Alm (M)